

Anonüümseks muudetud versioon

Tõlge

C-495/19 - 1

Kohtuasi C-495/19

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

26. juuni 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sąd Okręgowy w Poznaniu (Poznańi regionaalne kohus, Poola)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

14. mai 2019

Hageja:

Kancelaria Medius S.A., mille registrijärgne asukoht on Krakówis

Kostja:

RN

KOHTUMÄÄRUS

[...]

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy (Poznańi regionaalse kohtu XV tsiviilasjade apellatsiooniosakond)

[...]

olles 14. mail 2019 [...] läbi vaadanud

Kancelaria Medius S.A., mille registrijärgne asukoht on Krakówis, hagi

RN vastu

maksmise küsimuses,

apellatsioonkaebuse alusel, mille hageja esitas

ET

Sąd Rejonowy w Trzciance (Trzcianka rajoonikohus)

30. oktoobri 2018. aasta kohtuotsuse peale

[...]

määrab:

esitada Euroopa Liidu Kohtule järgmine eelotsuse küsimus:

kas nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (ELT 1993, L 95, lk 29, edaspidi „nõukogu direktiiv 93/13/EMÜ“) artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus menetlusnormid, mille alusel võib kohus teha tagaseljaotsuse, tuginedes üksnes hageja hagiavalduses esitatud väidetele, mille kohus on kohustatud tunnistama tõeseks olukorras, kus kostja (tarbija), keda on nõuetekohaselt teavitatud kohtuliku arutamise tähtajast, ei ilmu kutse peale kohale ning loobub kaitsesest?

[...]

Põhjendus

I. Asjaolud ja menetlus liikmesriigi kohtus

1. Hageja Kancelaria Medius S.A. mille registrijärgne asukoht on Krakówis, taotles 1231 Poola zloti suuruse summa intressidega väljamõistmist kostjalt RN-ilt. Hagiavalduse põhjenduses märkis hageja, et taotletav summa tuleneb laenulepingust, mille kostja on sõlminud hageja õiguseellase, Kreditech Polska Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, mille registrijärgne asukoht on Varssavis.
2. Hageja lisas hagiavaldusele dokumendid, mis kinnitavad võlgade loovutamise lepingu sõlmimist tema õiguseellasega, [lk 2] ning tüüplepingu koopia, millel puudub kostja allkiri.
3. Esimese astme kohus jättis hagi rahuldamata, väites, et „hageja poolt toimikusse lisamiseks esitatud dokumentidest ei saa mingil viisil järeldada, et tema taotletav nõue on tõendatud. Ei ole võimalik tunnistada, et menetluse tarbeks antud volikiri koos antud volikirja õigsust kinnitavate dokumentidega, loovutamislepingu valguskoopia, väljavõte võla loovutamise lepingu lisast 1, 2. novembri 2016. aasta makseteatis ja 2. novembri 2016. aasta teade ülekande kohta, ilma nende kostjale kättetoimetamise tõenditeta, ning tüüplaenulepingu nr 83043008033 valguskoopia võiksid taotletavat nõuet tõendada. Need on eradokumendid, mis [...] tõendavad vaid seda, et need dokumendid allkirjastanud isik on esitanud nendes sisalduva kinnituse. Need ei kinnita aga ühelgi moel, et kostja ja hageja õiguseellane on sõlminud laenulepingu ning kostjale on üle kantud 770 zloti suurune rahasumma“.

Kuna kostja loobus kaitsest, siis tegi kohus tagaseljaotsuse, kuid jättis hagi rahuldamata.

4. Hageja esitas apellatsioonkaebuse, väites muu hulgas, et esimese astme kohus rikkus tsiviilkohtumenetluse seadustiku (kodeks postępowania cywilnego, edaspidi „k.p.c.“) artikli 339 lõiget 2, kuna kohus jättis selle kohaldamata ega tuginenud eranditult tema hagiavalduses sisalduvatele väidetele. Põhjenduses püüdis apellatsioonkaebuse esitaja muu hulgas näidata, et esimese astme kohus peab esmajärjekorras tuginema hagiavalduses esitatud väidetele ning korraldama tõendamismenetluse alles nende väidete „negatiivse hinnangu“ korral. Selles ulatuses rikkus kohus menetlusnorme, kuna ta ei andnud välja tõendite esitamise määrust dokumentide kohta, mille alusel ta tegi oma järeldused ja mis olid hagi rahuldamata jätmise otsene alus (Sąd Rejonowy (rajoonikohus) leidis, et hageja ei ole oma nõuet välja toonud). Seetõttu nõudis hageja vaidlustatud kohtuotsuse muutmist ja hagi tervikuna rahuldamist.
5. Oma seisukoha toetuseks lisas hageja mitme kohtu otsused, mis kinnitavad tema seisukohta. Nendest kohtuotsustest nähtub, et kõnealused kohtud jagavad seisukohta, et kui kostja loobub kaitsest, peab kohus tegema tagaseljaotsuse üksnes hageja poolt hagiavalduses esitatud väidete põhjal. [lk 3]

II. Kohtuasjas kohaldatavad liikmesriigi ja liidu õigusnormid.

6. Liikmesriigi õigusnormid [k.p.c. viidatud osad]

ESIMENE OSA

UURIMISMENETLUS

VI JAOTIS. MENETLUS

III JAGU. TÕENDID

1. PEATÜKK. Tõendite ese ja hindamine

Artikkel 227. Tõendi esemeks on asjaolud, mis on kohtuasja lahendamisel olulise tähtsusega.

Artikli 228 lõige 1. Üldteadaolevad asjaolud ei nõua tõendamist.

Lõige 2. Sama kehtib ka kohtule *ex officio* teadaolevate asjaolude kohta, kuid kohus peab kohtulikult arutamisel juhtima nendele asjaoludele poolte tähelepanu.

Artikkel 229. Tõendamist ei vaja ka vastaspoole poolt menetluse käigus tunnistatud asjaolud, kui selline tunnistamine ei tekita kahtlusi.

Artikkel 230. Kui pool ei anna vastaspoole väidete kohta ütlusi, võib kohus kogu kohtuliku arutamise tulemusi silmas pidades lugeda need asjaolud vastuvõetuks.

Artikkel 231. Kohus võib tunnistada kindlakstehtuks asjaolud, mis on kohtuasja lahendamisel olulise tähtsusega, kui sellise järelduse saab teha muudest tuvastatud asjaoludest (faktiline eeldus).

Artikkel 232. Pooled on kohustatud esitama tõendeid selliste asjaolude kinnitamiseks, millest nad tuletavad õiguslikke tagajärgi. Kohus võib lubada tõendi kasutamist, mida pool ei ole esitanud.

Artikli 233 lõige 1. Kohus hindab tõendite usaldusväärsust ja tugevust oma veendumuse kohaselt, tuginedes kogutud materjali igakülgsel kaalumisele.

Lõige 2. Kohus hindab samal alusel, milline tähtsus on tõendi esitamisest keeldumisel poole poolt või tema loodavatel takistustel tõendi esitamisel kohtumäärusest hoolimata.

Artikkel 234. Seadusega kehtestatud eeldused (õiguslik eeldus) on kohtule siduvad, kuid neid võib siiski ümber lükata, kui seadus seda ei välista.

2. PEATÜKK. Tõendite kogumise menetlus

1. ALAJAGU Üldsätted.

Artikli 235 lõige 1. Tõendite kogumise menetlus toimub asja arutavas kohtus, v.a juhul, kui see on vastuolus tõendi olemusega või seotud tõsiste ebamugavuste või kulude disproportsiooniga vaidluse eseme suhtes. Sellistel juhtudel teeb asja arutav kohus [lk 4] tõendi esitamise ülesandeks ühele oma liikmetest (määratud kohtunik) või muule kohtule (taotluse saanud kohus).

IV JAGU. KOHTULAHENDID

1. PEATÜKK. Kohtuotsused

1. alajagu Kohtuotsuse tegemine

Artikli 316 lõige 1. Pärast kohtuliku arutamise sulgemist teeb kohus otsuse, võttes aluseks kohtuliku arutamise sulgemise ajal eksisteeriva asjade seis, muu hulgas ei takista nõude rahuldamist asjaolu, et see on asja menetlemise käigus sissenõutavaks muutunud.

3. alajagu. Tagaseljaotsused

Artikli 339 lõige 1. Kui kostja ei ole kohtulikul arutamisel määratud istungile ilmunud või kui ta kohaleilmumisest hoolimata kohtulikul arutamisel ei osale, teeb kohus tagaseljaotsuse.

Lõige 2. Sellisel juhul loetakse tõeseks hageja väide hagiavalduses või kostjale enne kohtulikku arutamist kättetoimetatud menetlusdokumentides esitatud faktiliste asjaolude kohta, välja arvatud juhul, kui need tekitavad põhjendatud kahtlusi või kui need on esitatud seadusest möödahiilimiseks.

7. Liidu õigusnormid

Nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ artikkel 6.

1. Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on oma siseriiklike õigusaktide alusel tarbijaga sõlminud, ei ole tarbijale siduvad ning leping on kõnealustel tingimustel lepinguosalistele jätkuvalt siduv ainult juhul, kui seda on võimalik jätkata nii, et see sisaldab ebaõiglasi tingimusi.

Nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ artikkel 7.

1. Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.

2. Lõikes 1 nimetatud vahendite hulka kuuluvad sätted, mille kohaselt isikud ja organisatsioonid, kellel on liikmesriigi õiguse alusel õigustatud huvi tarbijat kaitsta, võivad kooskõlas siseriikliku õigusega pöörduda kohtute või pädevate haldusasutuste poole, kes otsustavad [lk 5] üldiseks kasutamiseks mõeldud lepingutingimuste ebaõigluse üle ning võivad kohaldada asjakohaseid ja tõhusaid vahendeid, et lõpetada selliste tingimuste jätkuv kasutamine.

3. Võttes vajalikul määral arvesse siseriiklike õigusakte, on võimalik lõikes 2 nimetatud õiguskaitsevahendeid kasutada eraldi või koos ühe ja sama majandusharu mitme müüja või teenuste osutaja või nende ühingute vastu, mis kasutavad või soovivad kasutada samu või samalaadseid üldisi lepingutingimusi.

ELTL artikkel 267 [terviktektst]

[...]

III. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu õiguslik ebakindlus ja selle tähtsus õigusliku küsimuse lahendamisel.

8. Poola tsiviilkohtumenetluses on ette nähtud tagaseljaotsuse tegemise võimalus, „kui kostja ei ole kohtulikult arutamisel määratud istungile ilmunud või kui ta kohaleilmumisest hoolimata kohtulikult arutamisel ei osale“ (k.p.c. artikli 339 lõige 1), mis on kõrvalekaldumine võistleva menetluse vormist (mis tuleneb eelkõige k.p.c. artikli 316 lõikest 1 ja artiklist 227 jt). [lk 6]
9. Tagaseljaotsuse tegemise võimalus on lubatud ka ettevõtjate hagiastjades tarbijate vastu.
10. Tagaseljaotsuse tegemise eeltingimus on muu hulgas olemas käesoleva kohtuasja puhul, nimelt juhul, kui kostja (tarbija) loobub kaitsest pärast talle hagiavalduse ärakirja nõuetekohast kättetoimetamist. Poola menetluskord võimaldab kättetoimetamise fiktsiooni olukorras, kus pool ei ole talle kätte toimetatud

kohtusaadetist vastu võtnud, hoolimata sellise võimaluse loomisest kooskõlas üksikasjalike eeskirjadega (nn asenduskättetoimetamine, vrd k.p.c. artikkel 139). Seetõttu esineb suhteliselt sageli käesolevas kohtuasjas tekkinud olukorraga analoogseid olukordi: ettevõtja esitab hagi maksmise kohta ja kostja, kes on tarbija, loobub kaitsest.

11. Sellises menetlusolukorras muutub oluliseks k.p.c. artikli 339 lõike 2 sõnastus, mille kohaselt tagaseljaotsuse tegemisel „peab kohus [...] tõeseks hageja väidet hagiavalduses või kostjale enne kohtulikku arutamist kättetoimetatud menetlusdokumentides esitatud faktiliste asjaolude kohta, välja arvatud juhul, kui need tekitavad põhjendatud kahtlusi või kui need on esitatud seadusest möödahiilimiseks“. Sellest sättest nähtub, et tagaseljaotsuse faktiline alus on ühepoolne ja põhineb seega hageja kui aktiivse poole esitatud faktidel. Vaikimisi on tagaseljaotsuse faktiline alus seega hageja väited, välja arvatud juhul, kui need tekitavad kohtus „põhjendatud kahtlusi“ või kui kohus ei ole veendunud, et kõnealused väited on esitatud „seadusest möödahiilimiseks“ (k.p.c. artikli 339 lõige 2).
12. Tuleb märkida, et k.p.c. artikli 339 lõike 2 ei ole sõnaselgelt kindlaks määratud, kas seal osutatud negatiivsed eeltingimused („põhjendatud kahtlused“, „seadusest möödahiilimine“) peavad tulenema hageja väidete analüüsist või laiemast taustast, seega eelkõige ka hageja lisatud „menetlusdokumentide“ või muude dokumentide analüüsist.
13. [doktriini seisukohtade lühiesitus] [...]
14. [...] [lk 7]
15. [...].
16. [...] K.p.c. artikli 339 lõike 2 sõnastus ei hajuta kahtlust, kas kõnealune õigusnorm, mis võimaldab tarbija suhtes teha tagaseljaotsuse, mille tegelik alus on üksnes hageja (ettevõtja) väited, kui need ei tekita „põhjendatud kahtlusi“ või kui kohus ei tuvasta, et need väited „on esitatud seadusest möödahiilimiseks“, vastab tarbijakaitsestandardile, mida nõutakse eelkõige direktiiviga 93/13 EMÜ, võttes arvesse Euroopa Kohtu praktikas väljendatud kohtu kohustust kontrollida „tarbijalepingu tingimuste võimalikku ebaõiglast olemust“ (eriti kohtuotsuses C-176/17, Profi Credit Polska, EU:C:2018:711, punkt 41).
17. Käesoleval juhul, st olukorras, kus ettevõtja esitas hagiavalduse tarbija suhtes, kes loobus kaitsest, tekitab Sąd Okręgowys (regionaalne kohus) kahtlusi küsimus, et k.p.c. artikli 339 lõikes 2 määratletud negatiivsete eeltingimuste puhul ei ole tegemist ühtse kaitsestandardi kohaldamise eeldustega. Tuleb märkida, et nii „põhjendatud kahtluste“ kui ka väidete esitamise eeltingimust „seadusest möödahiilimiseks“ võib tõepoolest pidada paindlikuks mehhanismiks, kuid see ei ole päris kindlasti mehhanism, mis tagab tarbijate ühetaolise kaitse identsete menetlusolukordade puhul. Tarbija kaitsetase sõltub igas kohtuasjas suurel määral hageja esitatud väidete üksikasjalikkuse tasemest.

18. Lisaks võimaldab sätte analüüs järeldada, et mida lakoonilisemad on hageja väited, seda väiksem on tõenäosus, et kohtul tekivad „põhjendatud kahtlused“ või ta leiab, et väited „on esitatud [lk 8] seadusest möödahiilimiseks“, ning seega on suurem võimalus hagejale soodsa tagaseljaotsuse langetamiseks, ilma et kohus oleks põhjalikult analüüsinud hageja nõude aluseid.
19. Eelkõige tuleks tähelepanu pöörata sellele, et esimese astme kohtu k.p.c. artikli 339 lõike 2 kohaselt väär toimimine võimaldas tuvastada hagi rahuldamata jätmise aluste olemasolu. Nõuetekohaselt tõlgendatud sättest lähtuvalt oleks esimese astme kohus käesoleva kohtuasja asjaolude puhul sunnitud arvestama hageja nõuet.
20. Samal ajal on kohus siiski kohustatud tagama direktiivist 93/13 tulenevate tarbijaõiguste tõhusa kaitse (otsus kohtuasjas Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, punkt 44). Euroopa Kohus on oma väljakujunenud kohtupraktikas rõhutanud ettevõtjate suhtes nõrgemas olukorras olevate tarbijate kaitse aluseks oleva avaliku huvi laadi ja tähtsust (13. septembri 2018. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).
21. Euroopa Kohus rõhutab samuti, et liidu õiguses ei ühtlustata sisuliselt menetlusi, sh neid, mida kohaldatakse lepingutingimuste võimaliku ebaõiglase olemuse suhtes, vaid need menetlused kuuluvad liikmesriikide siseriikliku õiguskorra kohaldamisalasse, kuid peavad tagama liidu õigusest tulenevatele nõuetele vähemalt sama soodsad uurimistingimused kui siseriikliku õigusega reguleeritud sarnaste olukordade puhul (võrdväarsuse põhimõte; kohtuasjad Profi Credit Polska, C-176/17, punkt 57, ja Aqua Med., C-266/18, punkt 47).
22. Siseriikliku õiguse sätteid peavad samuti tagama õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 47 tähenduses (kohtuasjad Profi Credit Polska, C-176/17, punkt 57, ja Aqua Med., C-266/18, punkt 47).
23. Kohtuasja eespool esitatud asjaolude ja õigusliku konteksti hinnang ei viita sellele, et kohus oleks otsuse tegemisel k.p.c. artikli 339 lõike 2 alusel rikkunud võrdväarsuse põhimõtet, kuna seda sätet kohaldatakse ühetaoliselt kõigi Poola kohtutele adresseeritud tsiviilasjade suhtes, olenemata sellest, kas kostja on tarbija või muu õiguslikus tehingus osaleja.
24. Samal ajal tuleb siiski märkida, et kui kohus kohaldab käesoleva kohtuasja asjaolude puhul k.p.c. artikli 339 lõiget 2, puudub tal alus kontrollida poolte vahel sõlmitud lepingu tingimusi, sh võimalikke kuritarvitavaid tingimusi. Selle tulemusena jääks kostjaks olev tarbija ilma kaitsemeetmest, [lk 9] mille üks osa on kohtule esitatud nõude aluseks oleva lepingu kontrollimine *ex officio* tegutseva kohtu poolt.

25. Lõpptulemusena on Sąd Okręgowy w Poznaniu (Poznańi regionaalne kohus) hinnangul Euroopa Liidu Kohtul vaja lahendada küsimuse resolutiivosas esitatud küsimus ELTL artiklis 267 sätestatud korras.

[...]

TÖÖDOKUMENT